

Nr. 42

1938. g.
15. oktobris

XX 0,30

LAIKMETVS

Rudens veltes frontes viriem

Viltus NOLŪKI

Jau piektais gads, kopš sācies briesmīgais pasaules karš. Mēs to negribējām; to uzspieda tie, kas to izprovocēja un uz to gatavojās: proti — žīdi un brīvmūrnieki. Tā tas notika arī pirmajā pasaules karā. Tautas un valstis, kuņas piedalījās cīņā lāga neizprata, kas tās spieda iet karā un par ko isti jānodod karavīru dzīvības. Tikai pēc kara kļuva skaidrs, ka vienā pusē sagrāba varu bolševiki, otrā pusē žīdi un brīvmūrnieki nodiktēja Versaļas miera līgumu, kuŗā slēpās nākošā pasaules kara dīgļi. Interesanti, ka neviens tik daudz neieguva no kara kā žīdi. Visās pasaules malās tie kļuva par saimniecības dzīves noteicējiem, un tāpat visās valstīs tika rīkoti brīvmūrnieku kalpi, kas ievēdās politiķu krēšlos. Tiešām, bija baigi vērot, kā pārvērtās pasaules seja: nacionālo vadoņu vietā stājās demokrātiskie līderi un žīdu spekulanti. Toreiz sacīja: „Ko jūs padarīsit tiem, kam ir nauda? — zelts valda pasauli!” Visur varēja novērot, kā žīdu baņķieri un miljonāri nostiprināja savas pozīcijas. Tas bija pēc pirmā pasaules kara.

Sai karā viss bija paredzēts, lai notikumi risinātos pēc noteiktas programmas. Sākumā vajadzēja visās valstīs satriekt tos, kas bija uzsākuši cīņu pret žīdiem. Pēc tam bija jāiznīcina tautās nacionālā apziņa. Lai to panāktu, bija nodomāts kūdit austrumu masas uz karu: tās tad sagrautu nacionālismu visās valstīs un līdz ar to nacionālo kultūru. Tādā ceļā žīdi tiktu pie savas pasaules diktatūras. Šim nolūkam žīdu kapitālisti dod savu zeltu un liek plūst asinīm. Karš viņiem ir reizē politika un veikals.

Ja to patur vērā, tad kļūst saprotams mūsu ienaidnieku cīņas veids — visu iznīcināt un neko neželot. Viņu morālei nerunā preti ne kultūras pieminekļu postīšana, ne mierīgo iedzīvotāju nonāvēšana. Taisni otrādi, viss tas viņiem nāk par labu. Eiropas bojā eja ir viņiem tikai ieguvums, lai varētu uz Eiropas drupu kaudzēm, pēc tam kad visa rūpniecība būtu izpostīta, atjaunot citādu dzīvi. Amerikas fabrikantu mērķis ir padarīt Eiropu atkarīgu no Amerikas produkcijas un tīrgus.

Mēs zinām, ka Amerikā vienmēr pieauga bezdarbnieku skaits. Pēc pirmā pasaules kara tas bija sevišķi sajūtams. Bieži rīkotie nemieri un dumpji spieda amerikāņu miljonārus nodarboties ar filantropiju. Nekā cita viņi nevarēja izgudrot, lai nokārtotu bezdarbnieku jautājumu. Ja tagad bezdarbnieku skaits ir samazinājies, tad tas izskaidrojams ar kara apstākļiem, kara rūpniecību. Pēc kara atna būs gluži tā pati, ja vēl ne ļaunāka, un tā pati lielā bezdarbnieku armija no visām pusēm biedēs amerikāņu kapitālistus.

Līdz šim žīdiem izdevās saraust visas pasaules bagātības un koncentrēt savās rokās. Sai karā viņi cer vēl vairāk iedzīvoties mantā, lai turpinātu savu politisko spēli — diktēt pasaulei resp. tautām un valstīm savu gribu. Vai viņi to

panāks? Protams, tas atkarājas no kara iznākuma. Sai karā izšķirsies, vai mēs turpmāk pastāvēsim un varēsīm baudīt brīvību vai par mums valdīs žīdi, kā mēs to jau pietiekamā mērā redzējām un piedzīvojām bolševiku laikā. Ja mēs karu zaudējam, tad viņi mūs izmantos un visā pasaulē nodibinās savu varu, turpretī, ja mēs uzvarām, tad žīdu kundzībai vismaz Eiropā būs gals. Pēc tam pamazām iestāsies tas pats arī citās pasaules malās.

Nav ne mazāko šaubu, ka tādā plāksnē patiesi apskatāma tagadējā kara problēma. Žīdi, kā Amerikā, tā Anglijā un visās neitrālajās valstīs tikai to vien gaida, lai viņi varētu realizēt savu programmu. Ārzemju presē šad un tad parādās raksti, kuŗos žīdi nekautrējas izklāstīt savus nodomus. Nesen kāds viņu aģents pa Maskavas radio iepazīstināja ar to, kā rīkosies ar Eiropas tautām un valstīm, ja sabiedrotie panāktu uzvaru, proti — iedzīvotājus novietos Sibīrijas tundrās un spaidu darbos, bet žīdi, kas aizbēguši un izkaisīti pa plašo pasauli, varēsot atgriezties savās vecajās vietās.

Mēs redzam, kādas izredzes sagaida latvju tautu, ja karš beigtos ar neveiksmi. Mēs nevien zaudētu savu iedzīvi, bet arī vispārī kā tauta savu eksistenci. Tas pats liktenis ķertu citas tautas. Šķiet, daži labs mūsu zemē šādas sekas nav apsvēris. Lai gan piedzīvojumi diezgan mācījuši, daži neapzinīgi pilsoņi joprojām ļaujas sevi maldināt žīdu aģentiem. Pēc bolševisma laikmeta tie likās it kā būtu paslēpušies jeb mainījuši savu ādu, bet pēdējā laikā tie atkal atjaunojuši savu darbību.

Nav jāaizmirst, ka bolševisms nav nekas cits kā žīdu izperināta mācība. Tas ir kā zirnekļa tīkls, lai ievilinātu plašas masas un pēc tam tās verdzinātu, t. i. izmantotu vai izsūktu žīdu veikalu labā. Tā tas noticis arī Padomijā, kur krievu tautu verdzina un tur nabadzībā, bet žīdu komisāri un spekulanti dzīvo labas dienas. Tā ir tā saucamā brīvība, kuŗas vārdā mūsu pretinieki tiecās karojam. Viss tas, protams, ir vil-tība.

Žīdi visā pasaulē saprotas. Nav starpības starp Staļina un Ruzvelta žīdiem. Tiem ir kopīgi nolūki — lai zelts valdītu pasauli un tautas dejotu ap to kā ap dievekli, ar citiem vārdiem, lai kapitāls sakrātos tikai vienās — internacionālā žīda rokās un līdz ar to tam būtu vispasaules vara. Lūk, kurp ved bolševiku, žīdu un brīvmūrnieku politika!

Mūsu ienaidnieku viltus nolūki ir pietiekami zināmi. Tos nevar noslēpt nekāda izlikšanās, nekādas machinācijas. Velti Ruzvelts pie sava kamīna spriedelē par kaut kādiem cilvēcības plāniem. Velti Staļins it kā groza savu politiku, dalīdams ordepus un titulus un glaimodams baznīcai, apmainoties sveicieniem ar Kenterberijas archibīskapu. Tādi paņēmieni vairs nepārliecina. Karš izjauks šos viltus nolūkus.

Dr. V. Sanders.

„Kā gan mēs varam draudzīgi spēlēt viens otram roku, ja tavas rokas visu laiku ir manās kabatās?”

ACĢĀRNĪBAS

ČEKAS „SVĒTĀ” VISVARENĪBA

Staļina tētiņš pēdējā laikā kļuvis tik reliģiozs, ka pavēlējis nodibināt Maskavā svēto sinodi un ievēlēt pareizticīgo baznīcas virsganu — patriarhu. Sai amatā ievēlēts Maskavas metropolīts Sergijs, un tagad nu var sākties Dieva aizlūgumi par ticības sargu Staļinu, viņa bolševiku partiju, viņa bezdievju organizāciju, viņa nagumaucēju brālību čeku un visu kristīgo bolševiku kara-spēku. Mnogia jēta!...

Ziņai par šo cēlo izdarību pievienojam sarkanā patriarha Sergija vārdus, ko viņš rakstījis 1926. gadā: „Bolševiki apņēmušies cīnīties pret Dievu un pret viņa valdīšanu cilvēku sirdīs, turpretim mūsu dzīves jēga un mērķis ir sludināt ticību Dievam un izplatīt un nostiprināt šo ticību tautas sirdī.” Tāpat atgādinām dažus Padomijas bezdievju organizācijas izdotos baušļus skolniekiem, piem., 1. bauslis: „Ja vēlies būt labs skolnieks, tad esi tāds pat ateists kā Ļeņins un Staļins”. 2. bauslis: „Pretojies, ja kāds tevi grib vest uz baznīcu”. Nākamais: „Ja vecāki tevi grib piespiest ievērot reliģijas kultu, tad griezies pie GPU”. Vēl kāds bauslis: „Ja redzi kādu garīdznieku, tad rādi uz viņu ar pirkstu kā uz lielāko proletāriāta ienaidnieku”.

Kā tad nu viss tas saskaņojams? Ļoti vienkārši: čeka ir visvarena. Tā spēj uzturēt tādu režīmu, kuŗā baznīcas pārvērs par kolhozu cūku kūlīm, garīdzniekus izsūta un nošauj, un šie garīdznieki sanāk Maskavā baznīcas mītiņā un ievēl patriarhu, kas šo režīmu svētī un aizlūdz par to Dievu. Tai laikā velns, Staļins un Kaganovičs Kremli berzē rokas un smejas...

BRITANIJA VALDA PĀR JŪRĀM

Angļu jūrniekiem, kas šķērsojuši Atlantijas okeanu, paredzēts atpūtas atvaļinājums, un ir arī saprotams, ka briesmu pilnajā braucienā viņi pelnījuši atpūtu. Tomēr ir cits jautājums, kā viņi šo atvaļinājumu saņem. Par to ziņo Londonas laikraksts „Daily Mirror”. Kādam torpēdētā kuģa jūrniekam izdevies izglābties no nāves uz plostā. Divdesmit dienu okeana bangas viņu mētājušos apkārt. Izsīkuši viņa pārtikas krājumi, pēdējās dienās nav bijis arī vairs dzefamā ūdens, un viņu mocījušas slāpes. Viņš bijis tuvu nāvei, kad beidzot nokļuvis Ņujorkā. Atpūtas atvaļinājums nu bijis vairāk kā nepieciešams, bet tai vietā angļu jūrnieks saņēmis rīkojumu nekavējoties stāties darbā uz oita kuģa, kas karavānā dodas uz Angliju. Šis neesot vienīgais gadījums, jo lieta izskaidrojama isti angļiski: glābšanas laivā vai uz plostā pavadīto laiku ieskaita... atpūtas atvaļinājumā. Jūrnieks pēc laimīgas izglābšanās torpēdēšanas brīdī ir bijis, tā sakot, izprieceas izbraukumā ar jachtu un badojies un slāpis tikai sava unuma dēļ!

Ienaidniekam paliek tukša telpa

Vienreizēju sniegumu pasaules kara vēsturē ierakstījuši nesatricināmie vācu karavīki, veicot militārā stratēģijā vēl nepiedzīvotu meistardarbu plaša vēriena plānveidīgā atliešanas kustībā austrumos. Ienaidniekam palikusi tikai tukša telpa. — Uzņēmums rāda kādas mazas pilsētas atslāšanu dienvidos no Isjumas. Spridzināšanas komandas savu darbu jau veikušas, gaisā uzlido sliežu ceļi.

Tūkstoši cilvēku ar neskaitāmiem ganāmpulkiem seko vācu karavīriem.

Neapdzēšami liesmu kalni vejas pāri pēc pavēles evakuētai Smojenskai. Ienaidnieku šeit sagaidīs tikai drupas, sagrauti tilti, ēkas un postāža.

Atejojot uz jaunām pozīcijām austrumu frontes dienvidu daļā, saņemts ievērojams skaits gūstekņu. Bolševīku gūstekņu grupa pie viras katliem.

No bolševikiem pārbēgušie civiliedzīvotāji atgriežas savās vācu karaspēka atgūtās sādžās.

VECAIS KAROGS atkal plūvo

padomju armijas daļām, nodarīja tām prāvus materiālu un dzīvā spēka zaudējumus. Jelgavas aizsargu pulka rajonā lielākas kaujas norisinājās Līvberzē, Džūkstē un pie Tērvetes. Te aizsargus un partizānus vadīja bijušais aizsargu komandieris Žanis Butkus, kas tagad latviešu karavīru varonības garu un cīņas sparū apliecinājis arī austrumu frontē, iegūdamas Dzelzs krusta pirmo šķiru un izpelnīdamies vairākkārtējus paaugstinājumus. Arī daudzi citi aizsargi sekojuši tēvzemes un pārdzīvojamā laika aicinājumam un, latviešu leģionāru tēru uzvilkuši, tagad Volchovas purvos un citos austrumfrontes sektoros stāv modrā sardzē par mūsu tēvzemes nākotni un latviešu tautas gaišāku un caulaināku dzīvi.

Patlaban daudzi Jelgavas pulka aizsargi pašai ziedīgi veic svarīgus pienākumus savas apkārtnes drošības labā. Sadarbojoties ar policiju, tie iznīcinājuši vairākas bandidu grupas. Īies pagasta aizsargam B. mežā iznākusi sīvāka apšaudīšanās ar kādu ļoti bruņotu boļševiku. Kaut gan aizsargam bijusi tikai medību bise, viņš šai cīņā tomēr uzvarējis, par ko izpelnījies vācu Nopelni krustu. Pavasarī Vircavas pagasta aizsargi sagūstījuši divus izpletņū lēcējus ar raidītāju ierīci un prāvāku naudas summu. Aizsargu nopelns ir arī Auces apkārtnes iedzīvotāju atbrīvošana no bijušā kompartijas sekretāra un čekista Suščenka 12 vīru lielās bandas briesmām. Platones aizsargi savukārt zina pastāstīt par lielākas izbēgušu gūstekņu grupas sagūstīšanu, tā likvidējot nopietnākas briesmas sava pagasta un apkārtnes iedzīvotājiem. Pulka komandierim pulkvežleitnantam Dzenītim un viņa palīgam kapteinim Bēmam šādu piemēru daudz, un viņi dod labāko liecību par aizsargu krietno stāju un tēvzemes un tautas mīlestību. Tā nav rakstīta tikai viņu karogā, bet kā gaisa stīga vijas cauri ikviena Jelgavas aizsarga dzīvei un darbam.

Svarīgu darbu aizsargi veic arī kultūrāli sabiedriskā dzīvē. Te viņiem čaklas palīdzes ir aizsardzes, kas arī atjaunojušas darbību agrākās priekšnieces L. Ķullītes vadībā. Pulks kultūras sarīkojuma atlikumu nodod latviešu leģionam. Aizsardzes gādīgi rūpējas arī par ievainotajiem latviešu cīnītājiem slimnīcās un aizvesto piederīgajiem.

R. Č.

Gen. Dankers pasniedz karogu pulka komandierim pltn. Dzenītim.

Karogam godam sveikt!

J. Mazulāna uzņ.

Svētdien Jelgavas aizsargu pulkam gen. Dankers mūsu zemes pašpārvaldes vārdā pasniedza prāvesta J. Ķullīša sv. Anas baznīcā iesvētīto karogu. Šis karogs, ko boļševiki nolau-pīja un nozaimoja, tagad atkal lepnī plūvo, vienodams Jelgavas aizsargus un mudinādams tos modri stāvēt sargu rindās, lai var brīvi Latvija zelt! Pēc māksl R. Kasparsona meta zīmēto ka-rogu pirmo reizi pulkam pasniedza Latvijas pirmais valsts pre-zidents J. Čakste 1924. g. 7. jūnijā. Svinīgs bija brīdis, kad, ka-rogu otrreiz pasniedzot, pulka komandieris pulkvežleitnants un Lāčplēša kara ordena kavalieris Dzenītis, sēru mūzikai ska-not, nolasīja par Latviju kritušo un 13./14. jūnijā aizvesto aiz-sargu un aizsardžu vārdus. Sešpadsmit pulka locekļi tēvu ze-mes mīlestību apliecinājuši savām asinīm, un 219 Jelgavas aiz-sargus un aizsardzes mēs gaidām atgriežamies no tālajām Pado-mijas stepēm un taigām. „Mēs nezinājām, un vēl tagad nezi-nām,” teica kultūras daļas priekšnieks ģimnazijas direktors Veisbergs, „kādēļ mūs nīda, kādēļ mūs vajāja.” Jelgavas rotu aizsargu vairākums bija turienes strādnieki, un strādnieki un zemākie ierēdņi bija arī viņu komandieri. Viņu nacionālā stāja bija iemesls boļševiku naidam un vajāšanai.

Kad 1941. gada jūnija dienās „varenā neuzvaramā”, vācu triecienu dzīta, trakā steigā atstāja mūsu zemi, aizsargiem un pārējiem latviešu patriotiem atkal radās izdevīgs brīdis dar-bos parādīt savu tēvzemes mīlestību. Visos mūsu zemes nova-dos radās nacionālo partizānu pulciņi, kas, uzbrūkot bēgošajām

Sirēnas sāk gaidot. Gaisa trauksme naktī! Mierīgie iedzīvotāji mostas, modina mazos bērņus, glābjas patvertnēs un pagrabos. Viņi zina: tuvojas angļu un amerikāņu gaisa pirāti, kas uzbrūk naktī, nometdami savu nāvētāju kravu no liela augstuma, nē-tēmējot...

Eiropas cietzemi pārklāj biezs gaisa novērotāju tīkls. Un kad apdraudētās pilsētas sirēnas sāk savu baigo dziesmu, iebrucēji ir jau sen pamanīti. Un sen jau sākusi darboties gaisa aizsardzība, par kuņas iespaidīgumu arī ienaidnieks runā ar vislielāko cieņu. Pēc katra terora uzbrukuma Eiropai daudzi desmiti gaisa kreiseņu vairs neatgriežas. Tos notriec zenītartilērija un nakts iznīcinātāji.

Zenītartilērija šai karā pārņēmusi daudzus prettanku un lauku artilērijas uzdevumus, apkaņojot zemes mērķus, piem., bunkurus, ložmetēju līdzas un tankus, un tomēr sekmīgi veic arī savus tiešos pienākumus: gaisa uzbrukumu atvairīšanu. Lai iespējami vairāk zenītartilēristu aiztaupītu tieši fronteī, Vācijas zemes un pilsētu aizsardzībā blakus bruņoto spēku zenītņiekēm stājušies labi apmācītas zenītieroču apkalpes, kas pastāv no SA, darba aizsardzības, gaisa ieroču izpalīgu u. c. organizācijām. Tā pretspars gaisa uzbrucējiem pastāvīgi pieaug.

Zenītieroči kļūst arvien sarežģītāki un precīzāki, tādēļ to apkalpēs der tikai inteligenti un labi apmācīti vīri. Sievas piedalās visvairāk ziņu un sakaru dienestā. Uzbrucēja lidmašīna gaisā ir ļoti mazs un visos virzienos strauji kustīgs mērķis. Tas, saprotams, apgrūtina apkaņošanu, tādēļ nepieciešami visprecīzākie noteikšanas, mērīšanas un tēmēšanas aparāti, tādēļ ļoti svarīga ātra un nekļūdīga rīcība pie aparātiem un komandpunktā. Par labākajiem instrumentiem un ieročiem gādā pirmklasīgā vācu tehniskā rūpniecība. Līdzvērtīgi augstu līmeni apkalpēm sniedz vērtīgais cilvēku materiāls, ko apgāro Eiropas kultūras aizstāvju pārliecība un uzvaras griba.

Zenītieroču mašinerija līdzinās visprecīzākām rēķināmām mašīnām. Kas dienā ir attāluma mērītājs un virziena noteicējs, tas naktī skaņu noklausāmais aparāts. Bet skaņa, kā zināms, lido lēni — ar 330 m ātrumu sekundē, — un kamēr tā nonāk aparātā, aparāta datus paziņo komandpunktā, no turienes dod pavēles baterijām vai atsevišķiem lielgabaliem, tur iestāda granātas degli, ielādē, paceļ stobru un beidzot izšauj, uzbrucēja lidmašīna jau pavirzījusies vairākus simtus vai pat tūkstošus metru uz priekšu. Likto, ka tā nekad netrāpīs, bet nogāztās lidmašīnas pierāda, ka trāpījumu skaits pastāvīgi pieaug. Lieta „vienkārša” — zenītartilērija šauj tāpat kā mednieks: tur, kur pēc aprēķina lidmašīnai jābūt! Lielgabaliem palīgā iet starmešu baterijas, kas arī pēc noklausīšanās aparātu datiem raida gaisā savus gaismas taustekļus. No zemes raugoties, nezīnātājam šķiet, ka atsevišķi starmeši taustās pa debesu tumsu uz labu laimi, bet tā nav: arī tie rikojas pēc sistēmas, lai savienotos tai mainīgajā punktā, kur kustas lidmašīna. Lielgabaliem palīgā iet arī nakts iznīcinātāju eskadrijas. Jau pirmās ziņas saņemot, iznīcinātāji startē un gaisa klajumos sagaida niknos zvērus. Cīņa naktīs tumsā plašajā gaisa telpā, kur spokaini žvīgo starmešu gaismas kūļi un zibenīgi traucas spīdošo šāviņu spietī, paliek neizdzēšamā atmiņā cīņas dalībniekiem un novērotājiem. Un kad liesmu apņemts gāžas tumsas dzelmē un kaut kur uz zemes tūkstots ugunīs sašķīst baigais nakts iebrucējs, lidlaukā un pie baterijām atskan prieka gaviļes: atkal viens posta nesējs saņēmis pelnīto tiesu! Tas vairs nenāks sēt nāvi nevainīgiem iedzīvotājiem, tas vairs nenāks graut ilgā darbā radītās vērtības. K. Kr.

NAKTS UZLIDOJUMS

ATSĪSTS

Cetršajūga zenītlielgabals uz kāda jumta aizsarga pilsētu.

Noklausīšanās aparāts durvā. (Laikmeta arch. uzn.)

Starmešu stiklam — jābūt spodram kā spogulim.

Ed. Jurķelis — Lielupe. Viņa gleznu izstādē Kaļķu ielā 30.

J. Jēgers — Labības novākšana. No 17. oktobri Kaļķu ielā 30 atklājamās ligūrālās glezniecības izstādes.

MĀKSLAS IZSTĀŽU SEZONA PILNĀ GAITĀ

Tēlotājas mākslas kooperatīva izstāžu salonā (Kaļķu ielā 30) patlaban noris Eduarda Jurķeļa darbu izstāde. Jurķelis pirms pieciem gadiem beidza mūsu Mākslas akadēmiju un pagājušā gadā ar labiem panākumiem sarīkoja savu darbu skati Jelgavā. Panākumu mudināts, jaunais mākslinieks pirmo reizi vienkopus rāda savus darbus arī Rīgas skatītājiem. Taču rīdzinieki izstāžu apmeklēšanā izrādās atturīgāki par jelgavniekiem, Jurķeļa darbu sižets lielais vairums ņemts no Kurzemes mētropoles. Darināti tie plašā otas triepienā, sidrabaini pelēkos toņos. Te redzam gandrīz vai katrā otrā gleznā Jelgavu un viņas apkārtni, gan pavasaļa atkusni, gan plūdos, kas Jurķelim vietām padodas visai interesanti. Taču izstādes kopainā jūtama vienmuļība, gandrīz vai atkārtotāšanās, kas piešķir iespaidu it kā darbi darināti nevis 'ai katrā gleznā sniegtu jaunus meklējumus, vērojumus un vērtības, bet gan

lai skaita ziņā to būtu vairāk. Arī to izpildījuma veids neprasa pēc tik lieliem samēriem.

Nākamā izstādē (atklās 17. oktobrī). Kooperatīva salonā skatīsim figūrālistu grupas darbus. Kopskaitā no 20 autoriem, gan glezniecību, tēlniecību un grafiku. Te piedalīsies Milts, Jēgers, Zvirbulis, Rikmanis, Kalmīte, Puznass, Ž. Sūniņš, Druja, Ābele, Vilks, Strazdiņš, Ābelīte, Junkers, Plēpis, Upītis, Muceniece, Kalniņa-Briede, Alders, Zauris un J. Zariņš.

Zintas salonā (pretim Biržas namam) 11. oktobrī atklās kopējā izstāde ar kuplu darbu klāstu no sešdesmit autoriem. Te izstādīti V. Purviša, Valtera, Tilberga, Liberta, Nemmes, Bīnes, Melnbārzdas, Štrāla, Ubāna, Cīruļa, Zemberiņa, Krauzes, Vidberga, Puzirevskas, Medņa, Bodnieka, Banges, Kasparsonas u. c. mākslinieku ainavas un žanra gleznas, grafikas un tēlniecības darbi, kopskaitā ap 100.

Andis Bajārs.

Pa kreisi: prof. R. Zortniņš — Mežs. Zimējums. Apakšā: pa kreisi: prof. J. R. Tilbergs — Moli. Pa labi: J. Bīne — Pļaujas laikā. Visas trīs gleznas izstādītas Zintas mākslas salonā.

Beidz MĀTEI PALĪGĀ

„Vai tev ir kādas veselas zeķes man, māt? Vai manas pelēkās bikses izgludinātas? Un kas ir ar to traipu svārkū apkaklē?”

Šie jautājumi pieder pie ikdienas daudz bērnu ģimenē, un, ja bērni ir mazi, tad tā ir pati par sevi saprotama lieta. Taču, bērniem pieaugot, šādi jautājumi pieļaujami arvien mazāk. Tomēr dažāda māte nekad nebeidz būt īsta „cāju māte”. Viņa ir tēva, bērnu un mājas kalps un nekad netaupa sevi. Ciešā apņēmībā, ka viņas bērnu dzīvei jābūt bezbēdīgai, viņa drošsirdīgi dodas ciņā ar lāpījumu kalniem, mazgāšanu un gludināšanu vairumā. Viņa ir pārliecināta, ka mātes darba dienai jābūt bezgalīgai, ka tas ir normāli un nepieciešami. Bērniem nekas cits nav mācīts, un viņi domā tāpat. Viņi pat nejūt sevišķas pateicības pret māti, bet dažkārt pat kurn, ja māte ir nervoza un nogurusi un nav tik mīļa un jautra kā citas mātes.

Šādi uzpurēdamās, māte dara tikai jaunu, kaut viņa būtu vislabsirdīgākā būte pasaulē. Pirmkārt, viņa ir pārāk nogurusi, lai mājā radītu omulīgu un labu noskaņojumu, otrkārt, bērni tādā kārtā neiemācās pat vīselmentārākās lietas un sabojā savu raksturu.

Ir jau grūti pateikt, kad īsti bērniem jāsāk rūpēties pašiem par savām drēbēm. To izšķir dažādi apstākļi. Bet laikam gan nebūs prasīts par daudz, lai meitenes 12 gadu vecumā par mazām sāktu veikt vienkāršākos darbus un tad mācītos padarīt visu. Ja skola prasa tik daudz darba, ka brīva laika atliek maz, vai arī tādā gadījumā, kad bērnam vāja veselība, māte, protams, nāk talkā. Katrā ziņā te vajadzīga zināma elastība.

zeķes? Ja viņam jādzīvo ārpus mājas un jāmaksā par katru centurmiņa salāpīšanu, tad tiešām jābrīnās, cik veikli tas rīkoties ar lāpāmo adatu.

Nu, kaut vai atzīsim par pareizu veco uzskatu, ka zēnam nepieder zeķes lāpīt! Bet pazīstu kādu ģimeni ar trim dēliem un meitu, kas savā starpā lieliski sadalījuši darbus. Māte ar savu uztur kārtībā zēnu drēbes, bet par to viņiem pamīšus jāspodrina mēbeles. Tas ir darbs, kas zēniem neliekas necienīgs. Tāpat viņi spodrina apavus visai ģimenei. Viņu māte negrib pārlieku apkraut darbiem sevi un meitu tikai tādēļ, ka viņas piedziņas bruņū valkāšanai. Viņai arī ne prātā nenāk rūpēties par meitas balto cimdu mazgāšanu vai izdarīt zēniem sīkus pakalpojumus. Arī bikšu gludināšana zēniem jāveic pašiem. Tas ir pilnīgi dabiski, jo vīrieši ir veiksmīgāki gludinātāji. Daža laba māte gan ļauj sevi pievarēt, pirmo reizi redzot dēla neveiklos mēģinājumus rīkoties ar gludekli. Bet tādai mātei jāvaicā vai tad sievietes dzimušas ar gludekli rokā? Šī māka jāpiesavinās visiem pamažām, tāpat kā citas mākas.

Un kā ir ar traipu tīrīšanu? Kāda māte te izlīdzējusies ar šādu jauku panēmienu: zēniem ik nedēļas izsniedz kabatas naudu, ja tie sestdienā var parādīt nevainojami tīru uzvalku. Sākumā gan gājis grūtāk, taču vēlāk arvienu labāk. Mātei aiztaupījies milzīgs darbs, bet zēni iemācījušies vērtēt kārtību, darbu un laiku. Māte, kas nav pārslogota visiem šiem pienākumiem, jūtas liksma un apmierināta, un viņas oma vaida visā mājā. Tā, lūk, tas varētu būt katrā ģimenē, ja vien mātes vairāk izmantotu savas organizēšanas spējas.

Ja drēbju sakārtošanas jautājumu pārrunā bērnu pulciņā, tad meitenes parasti kurn: „Jā, bet kāpēc tad zēniem nav nekas jādara? Mums taču darba diena likpat grūta.” Un te viņām taisnība. Jā, kāpēc gan jauneklis nevarētu pats pielāpīt savas

ZINĀTNE

Simtgadēju liepu un ozolu apšalkta, Lielupes un Driksnas krastos stāv Jelgavas pils. Šis Rastrelli celtnes baroka skaistums rāmās, plūstošās līnijās tik organiski iekļaujas mūsu kviešu un cukurbiešu novada — Zemgales līdzenajos plašumos! Šai pili tagad mitinās arī mūsu Lauksaimniecības akadēmija.

Agrārai zemei, kādā mēs dzīvojam un strādājam, ir nepieciešami zinātniski apmācīti un sagatavoti saimnieki. Mēs vairs nedrīkstam saimniekot pēc vecajām tēvu tēvu metodēm, bet lauku darbos nepieciešami lietot jaunākos zinātniskos atzinumus un pētījumu sasniegumus. Sevišķi svarīgi tas tagadējā karā, kad Eiropai jāiztiek pašai ar savu ražu. Tādēļ lauksaimniecības zinātnei jākalpo totālā kara mērķim — uzvaras drīzākai izcīnīšanai, ko pēmusi vērā arī akadēmijas vadība jau šai pavasarī, pārkārtojot zinātnisko pētījumu darbu un piedaloties kara vajadzībām svarīgu un nepieciešamu problēmu noskaidrošanā un izpētīšanā. Tikai otrā plāksnē tagad atstāti pārējie zinātniskie temati.

Nedrīkstam aizmirst, ka šā paša iemesla dēļ arī ikvienam lauksaimniekam, pretēji agrākajam uzskatam, jābūt vispusīgām teorētiskām un praktiskām zināšanām un gaišu skatu apveltītam cilvēkam.

Lauksaimniecības akadēmija savus studentus par mācītiem agronomiem un inžē-

praktiskajā darbā čakli strādājot, iepazīstas ar jaunākajiem paņēmieniem un metodēm, kā raženāk un labāk apstrādāt mūsu tēvu zemi. 400 ha lielajā saimniecībā studentiem iespējams sīki un pamatīgi piesavēties visu lauku darbu prasmi un iemācīties rīkoties ar modernākajām lauksaimniecības mašīnām.

Studentiem jānostrādā astoņas stundas dienā. Pārējo laiku viņi var pavadīt pēc pašu vēlēšanās; īpaši tas arī aiziet diplomdarbu sagatavošanai, dažādos mēģinājumos un eksperimentos un veicot diplomdarbiem nepieciešamos novērojumus.

Pārdzīvojamais laikmets savu zīmogu uzspiedis arī Aucē studentu dzīvei; un tai

neriem mežkopjiem izglīto astoņas sēmeštrās. Paralleli lekcijām akadēmijas klausītavās, praktiskajiem darbiem un mēģinājumiem daudzajās laboratorijās un kabinetos akadēmijai ir arī vairākas prakses saimniecības, kurās ne tikai teorētiskās zināšanas izlieto praktiskajā darbā, bet veic arī dažādus pētījumus un novērojumus. No šādām saimniecībām lielākā un svarīgākā atrodas Aucē.

Šai saimniecībā mūsu lauksaimniecības zinātnieki izdara dažādus pētījumus un novērojumus. Prakses saimniecība nodēd arī kā paraugs lauksaimniekiem, bet galvenais — te mūsu nākamie agronomi,

Soma ar lekcijām rokā, pār plecu dārzāju sainsis pētījumiem, tā šis students ierodas uz kārtēju darbu akadēmijā.

Vai Meksikā? Nē. Pasgatavotām saimniecēm rotāli studenti iztīrā kādu nopietnu problēmu!

Ar siltumnīcās notiek rūpīgi un precīzi novērojumi un pētījumi.

Kāda no daudzajām modernām ierīkotajām laboratorijām, kurā iespējams izdarīt viskomplicētākos mēģinājumus un novērojumus.

AKADĒMIJĀ

dērijas saimniecība mūsu biškopjiem ražo un pārstrādāja 60 proc. no visām mākslīgajām šūnām, bet tagad šis procents ir ievērojami lielāks. Spēcīgs kumelišu, piparmētru un citu smaržu vilnis sitas pretī, atverot ārstniecības un garšaugu žāvētavu un noliktavu. Šo augu raža sastāda 40 procentus no visiem Latvijā kultivējamiem ārstniecības augiem.

Svarīgs un nozīmīgs arī akadēmijas veiktais darbs mūsu laukiem un zemes klimatam piemērotāko sēkļu šķirņu noskaidrošanā un izveidošanā. Vecauces rudzi, Kursas kvieši, Maija mieži, Zeltalietus auzas un Ceturtdienas zirņi tagad pazīstami mūsu zemes arāju saimē kā brangas ražas devēji un bagātīgi sūrā darba un vasarā lieto sviedru atalgotāji rudenī.

Izcilu vērību prakses saimniecībā veltī arī lopkopība un putnkopība. Sovasar elektriskais inkubators 45 lauksaimniekiem izperinājis vairāk nekā 5000 tīršķirnes Leghornas un Rodailendas cājus.

Katra darbnīca un laboratorija, ikviens tīrums un izmēģinājuma lauciņš te pauž par mācības spēku un studentu sirsnību, darba mīlestību un rūpību, ar kādu šī saimniecība un mācības iestāde izveidota, vadīta un apstrādāta. Ar to var lepoties arī visa mūsu tauta, jo šie redzami latviešu smadzeņu un tūlznaino roku apvienotā darba cildenie sasniegumi. Tā katram stāsta par mazās latviešu tautas spējām un dotumiem.

Raimunds Čaks.

vairs nav tās romantikas kā agrāk. Kā saimniecības vadītājs prof. P. Dermanis stāsta, tad nopietns darbs un cītīga nodarbošanās studijām sevišķi raksturīga šīs vasaras praktikantiem. Arī diplomdarbu gatavotāju procents daudz augstāks nekā iepriekšējos gados.

Šovasar saimniecībā praktizējās 19 studentes un 29 studenti.

Interesanta ir pastaiga pa tiešām priekšzīmīgo prakses saimniecību. Te moderni iekārtotas mehāniskās un galdnieku darbnīcas, kas strādā nevien akadēmijas vajadzībām, bet arī apkārtējām iestādēm un privātpersonām. Nesen nobeigta vasku pārstrādāšanas darbnīcas būve. Agrāk aka-

Akadēmijas studente ar īpaši konstruētu instrumentu pārbauda savu vecāku saimniecībā audzētus tomātus, lai noskaidrotu to derīgumu ievārijumiem.

Prof. Dr. Vārsbergs zinātniskā pētījuma darbā.

„Weltbild” uzp.

Andriņš un Lina

P E T E R A A I G A R A R O M Ā N S

(4. turpinājums.)

Andris atradās lielas krēslainas telpas vidū. Tā bija Vālodžu virtuve. Pie pretējās sienas rēgojās plats kļeģeju pavards, uz pavarda bija divi lieli melni katli, apsegti koka vākiem. No viena cēlās baltu garaiņu strūkļa un tiecās griestos pret melnajām gaļajām sijām. Pavardā epūrēja uguns. Uz grīdas kurtuves priekšā mētājās žagari un skaidas. Pie lielā sešrūšu loga stāvēja garš neapklāts saimes galds un uz tā atradās pelēki krāsota sviesta kuļamā kaeste. Kastei līdzās stāvēja liels māla pods ar krējumu un sarkana māla bļoda ar sakulto sviestu, kas vēl peldēja paniņās.

Lina grieza sviesta kuļamo kasti, seju pavērsusi pret Andri. Sākumā viņas roka kustējās gausi un bija atšķirams katrs kūlēja spārnu sitiens ielietajā krējumā. Bet tad roka sāka griezties arvien ātrāk, un atsevišķie šķakstienu pārvērtās nepārtrauktā špāksnā. Meita grieza, cik jaudas. Viņas nesavaldāmās brūnās matu šķipsnas lēkāja un plīvoja ap pieri un tumši iedegušo kaklu.

„Ko tu stāvi kā sālsstabs?” pēdīgi ierunājās Lina, redzējama, ka Andris nekustas no vietas. „Nāc, te ir soliņš!” un viņa tāpat neatraujot roku no griežamā kļoķa, ar kallo kāju izķeksēja no galda apakšās soliņu un pastūma to atmācējam. Tikai tagad Andris ievēroja, ka Vālodžu Linai bija līdz pleciem kailas, melnīgnēji saspriegājušas rokas un kājas drukniem lieliem. Tad vēl Andris pamanīja, ka viņai ir sārta, strupi pirksti, biezas lūpas un mazliet uz augšu uzliekts deguns. Neko darīt — tāda bija Lina. Viņš nometa cepuri uz galda un atsēdās uz piebīdītā soliņa.

„Pastāsti, kā iet pa jūsu māju?” neatlaidās Lina, kad Andris bija apmeties viņai līdzās. „Vai tēvs tikpat bargs?”

„No kā šis citāds kļūš? Kāds bijis, tāds paliek.”

„Tad gan grūti,” teica Lina, attaisīdama sviesta kuļamajai kastei vāku. Viņa iemērcā labās rokas rādāmo pirkstu iedzeltenajā krējuma javā, apmaisīja to un tad nolaizīja krējumu no pirksta, pie tam vēl vairākkārt ar mēli aplaizīdama lūpas.

„Vai negribi nogaršot?” viņa griezās pie Andra, valšķīgi smaidīdama. „Tāds taukains, skābs piesien sirdi!”

„Paldies, es krējumu neēdu,” atvairīgi murmināja Andris, šļūcoši pavirzīdamies ar visu soliņu mazliet tālāk no sviesta kūlējas.

„Neēd? Tev jau mājā nekad nedod. Tu, puis, liesā maizē esi audzis. Es gan vienmēr palaižu pirkstu gar ķermeņa malu. Ko tur taupīt? Pati slaucu, pati ķērnēju.” Meita aiztaisīja kuļamo kasti, sāka atkal lēni griezt, bet acis nenolaida no Andra.

„Vai tiesa, Andrej, ka tu mani precēšot?” vaicāja viņa pusčukstot, pati piesardama līdz ausu galiem.

Andris sarāvās. Likās, grīda zem kājām sāk grīloties un griestu sijās griezties kā vējdzirnavu spārni. Viņš izmisis acīm

meklēja durvis, bet kur tu, cilvēks, aiziesi, ja tepat priekšā stāvēja Lina. Viņa pat bija atlaidusi kuļamās kastes rokturi, pagriezies pret viņu un gaidīja atbildi kā izsalcis suns maizi no ganu kules. Viņas jaunās apajās krūtīs, kas tvērās zem plānās blūzes, cēlās un grimā, bet acis plaiksnāja alku raisīts valgums.

„Kur tu dzirdēji tādas valodas?” ierunājās Andris nedroši.

„Tā ļaudis runā. Es nezinu, varbūt tikai tenkas!” Lina strauji apgriezās un sāka atkal rikoties ap sviesta kuļamo kasti. Viņas lielais augums kustējās līdz katram rokas griezienam. Isie linu lindraki šūpojās, gurni gorījās rakstā ar roku kustībām. Andris pārļaida viņai skatu no galvas līdz kājām. Tā vairs nebija meitenīgā draiskule, kas pamatskolā lakstojās ar zēniem, viņa priekšā stāvēja piebriedusi meita, kas izskatījās vecāka par saviem gadiem. Isie lindraki, atsedzot kāju resnos lielus, likās, nupat, nupat pārsprāgs šuvēs, jo viss augums tvīka aiz spēka un asiņu pārpilnības. „Kas bija? Kam apklusī? Vai iešāvos nevietā?” Linai kļuva neērti, apzinoties, ka viņu kāds cieši uzlūko. „Ko skaties uz mani kā septiņo brīnumu? Apskati, apskati! Redzi, kādi man zābaki!” viņa tāpat strādādama pagrozīja un pacilāja kājas, ko klāja brūns, rāvains melnīgnējums. „Tā iet, kad jābrien pa kūti. Būtu jauns saimnieks, atvestu no purva sūnas, vai ierīkotu seklo kūti. Tagad staigā kā pa linu mārku. Nav vairs Vālodžos nekādas kārtības.”

Andris instinktīvi noliecās un pacēla no zemes nelielu skaliņu, kas gulēja viņam pie zābaka purna. Viņš nemierīgi to laužīja pirkstos un raudzījās kā apstulbots uz Līnu, kas viņa sirdī raisīja vārdos neietveramas bailes, bet arī neapslāpējamas iekāres.

„Tāds kā mēmais. Man tādi puīši nepatīk. Kas sakāms, to pasaka īsi un asi. Atnāk pirmoreiz ciemos un eēž kā taksie pie āpsa alas. Nu, nu, nedusmojies, nedusmojies!” Lina pēkšņi mainīja balsi un kā lūgdama pieķērās puīša rokai, redzējama, ka tas grīb celties. „Es tikai tāpat. Vai nu cilvēks uzreiz var pateikt visu, ko domā. Saka vienu, iznāk otrs. Au! Ai!” viņa pēkšņi iesaucās un tvēra sev aiz muguras lāpstīņas vietā. „Ai, kā sāpl! Sasodīts, ka nav ērce piezīdusies!” Lina ar roku drudzaini bērzēja muguru. Andris pietrūcās kājās.

„Kas — sāp?”

„Jā. Raugies te — vai nav ērce vai dzeltenā skudra?”

„Kur?”

„Te, mugurā!” Lina trina lāpstīņas vietu. „Tā būs ērce. Ai, kā sāpl! Ai!” viņa gorījās un atmuguriski virzījās klāt Andrejam.

„Palūkojies, padzenā — kas tur ir?”

Puisis paraustīja plecus, bet neuzdrošinājās Linai pieskarties.

„Attāisi blūzi un paskaties! Vai nemaz nav līdzcietības — tāds kā pagāns!” viņa spiedās Andrejam arvien klātāk. Puisis juta viņas ķermeņa siltumu.

„Nu netūlājies! Vienam sāp, bet viņš slaistās un nezina ko!” iesaucās Lina, un viņas balsi skanēja izmisums.

„Kur tad īsti sāp?” Andris vaicāja pikti un drebošiem pirkstiem pieskārs plānajam bāli raibajam katūnam, kas visgaļām mugurai bija aizpogāts spiedpogām. Viņš pārāva audumu, un pogas tarkšķēdamas atsprāga.

„Raugies — zem lāpstīņas” Lina rādīja, atmuguriski liekdama roku. Andris aizļaida pirkstus aiz pēbura. „Cik tev auksta delnā!” Lina čukstēja.

Tai vietā, kur Lina rādīja, Andris pabrauca ar pirkstiem uz vienu un otru pusi, bet, izņemot nelielu kārpīņu un tvīkstošo miesu, cita nemanīja. Viņš pat ielūkojās — nē, tur nebija ne vēsts no ērces vai skudras, tikai jauns, spēka pilns augums un mazliet parupjas, bet saskanīgas ķermeņa līnijas.

„Neaušojies, te nekā nav!” puisis grībēja runāt vienaldzīgi, bet viņa balsis drebēja. „Tev tikai aplam liekas.”

„Aplam? Neliekas vis aplam! Pats runā aplam! Ir, ir! Tagad tekā pa padusi. Tu esi akls!” Lina sita ar kāju uz grīdas. Tad viņa veikli apsviedās un abām rokām apskāva Andri. Viņa raudzījās puisim acīs, viņas mute bija pavisam tuvu Andra sejai. „Tu nekā neatradi, nekā neredzēji?” Līnas elpa bija strauja, lūpas stāvēja pusvīrus, nāsis mazliet raustījās. Cauri kakla ādai varēja just, kā pulsēja viņas vēnas. „Nekā tur nebija?” viņa čukstēja. „It nekā?”

„Patiesi nebija,” Andris stostījās, un arī viņa roka klāva arvien ciešāk Līnas augumu.

„Un es nekas neesmu?”

„Tu... tu esi...” viņš Līnu saspieda tik drudzaini un spēcīgi, ka viņai airzāvās elpa.

„Lina, Lina!” pagalmā atskanēja Vālodžu saimnieka piesmakušā balss. „Sivēni izlauzušies! Nāc, kur tu kavējies? Izraknājuši kartupeļus un sīpolu dobes!”

„Jā, jā! Es eju!” atsaucās Lina, un pieplaka skūpstā Andrim. Tas viss norisinājās vienā mirklī. Andris tikai neskaidri juta viņas karsto elpu un viņas lūpu pieskārienus. Tad viņa izraisījās no Andra rokām, atkāpās soli un lietišķi teica: „Palīdzī aizpogāt! Vecais domās nezina ko. Pagāna skudra!”

Andra pirksti klumburoja un streipuļoja kā piedzērušies ap sīkajām pogām. Viņš paguva aizspiest tikai dažas, kad Lina, kā viesuļa rauta, izdrāzās no virtuves. Viņas spēcīgie soļi jau dunēja pagalmā. Meita skrēja un sauca: „Čūk, čūk, čūk!” bet viņas sirds gaviļēja, viņa bija pieveikusi nepieņemamo. Tā bija liela uzvara, kas raisīja prieku un pašapziņu. Kas būs tālāk, kā būs rītu, par to šodien negribējās domāt. Šodien lepna, nepieņemamais Andris bija viņas gūsteknis. Viņš bija sagūstīts un tik drīz vairs neaizies no Līnas. Nē, viņa tik viegli viņu neatlaidīs. Viņa skrēja. Aizskrēja līdz klēts priekšai, paņēma vāceli ar

azu miltiem un putna vieglumā, lindrakiem plīvojot, pazuda sakņu dārzā.

Andris pa to laiku soloja pa virtuvē uz priekšu un atpakaļ. Viņš nevarēja īsti atskurbt, viņš sev vaicāja: kas bija noticis un kādēļ tam jānotiek? Noticis... noticis nekas nebija, bet varēja notikt. Jods viņu parāvis, lai saka, ko grīb. Tā Līna ir un paliek iekārojama meita. Kaut vien... Viņš tālāk nepaguva aizdomāt, jo virtuves durvis atdarījās, un ienāca pats saimnieks. Kucīte kaktā atkal iejurdējās, bet, saodusi, ka pašu cilvēks, aprīmās. Varēja dzirdēt tikai kucēnu nevarīgo smilkslēšanu. Saimnieks, ieraudzījis Andreju, apstājās.

„Vai tu esi, dēls?” vaicāja viņš, novilkdams svārkus, noņemdams plato salmu cepuri un pakārdams uz vada.

„Jā, es, Vālodžu tēv, atnācu.”

„Tas ir labi. Tas ir prātīgi, ka atnāci.” Sirmā saimnieks piegāja Andrim klāt, sniedza raupainu, sausu roku un ieskatījās sejā. „Jau nobažījies — diezin, vai nāksi. Bet — ko mēs te pa virtuvē, iesim manā galā, izrunāsim vīriešu runas un tad sauksim sievietes talkā! Vai ne? Nāc!”

Saimnieks atvēra durvis uz krēslainu, pazemu istabu, kur logā spīdēja novakara saule, mezdama starus uz raibā, izrakstītā galdautā, kas rotāja galdu istabas vidū. Pie sienas stāvēja veclaicīgs drēbju skapis, grāmatu plaukts ar dažām grāmatām, no kurām visiespaidīgāk izcēlās bībele ar zeltā muguras rakstu. Kaktā aiz skapja atradās augsta gulta ar diviem spilveniem. Pie gultas bija noklāts no dažādu krāsu lupatām darināts celiņš.

„Tā. Te varēsim izrunāties pēc sirds patikas,” teica Vālodžu saimnieks, iebīdījis viesi savā istabā. Viņš atsēdās no lazdu atvasēm liektā atzveltnes krēslā. Otrs tāds pats krēsls gaida galā gaidīja Andri.

„Apsēdies! Jūties kā savās mājās!” drošināja saimnieks Andri.

Kamēr Andris apsēdās, vecais Brasla ar roku noglāuda savus baltos plānos matus, kas tikai dažām šķipsnām sedza kailo, plato galvas vidu, un nobraucēja kuplo divzūburu bārdu. Vālodžu saimnieka sejā vēl bija spirtuma gana, acis raudzījās dzīvi, tikai augstā pierē bija neskaitāmu sīku grumbiņu izvagota. Brīdī viņi sēdēja viens otram pretī un klusēja. Tad saimnieks, it kā piemirsis kaut ko svarīgu, ar skubu piecēlās, sameklēja vestes kabatā atslēdziņu, atvēra veclaicīgā skapja durvis, kam nezināma mākslinieka roka bija uzgleznojusi teiksmainas magones sarkani dzelteniem ziediem. Skapja plauktā viņš pacilāja kaut kādus drēbju gabalus un tad no paša skapja dibena izvilka apmēram pēdu garu metāla cauruli, kur glabājās Vālodžu māju plāni un citi svarīgi raksti. Nesteigdamies aizdarījis skapi, viņš atkal atgriezās pie galda, atsēdās, nolika pelēkā skārda cauruli sev priekšā, izņēma no kabatas un atvāza nobružātu papes maksti, kur atradās brilles, un uzlika tās uz deguna. Vecā saimnieka kustībām piemita kāds svinīgs gausums. Visas zīmes liecināja, ka viņš gatavojas svarīgam solim.

„Tā Kunga ceļi, dēls, ir nelīdzināmi,” pēdīgi ierunājās sirmgalvis rāmu balsi, atdalīdams vārdu no vārda un raudzīdamies Andrejā pāri brīļu stikliem. Viesis visu

laiku vēl sēdēja kā samulsis uz krēsla vienas malas, baidīdamies laisties atzveltnē, šķiet, tā būtu neizbēriams atvars. „Viņa bardzība mūs pazemina, bet Viņa laipnībai nav robežu. Bet rakstos teikts, ka ar gudrību ceļ namu un ar saprašanu to stiprina. Un tā, dēls, klausīdams savai saprašanai, esmu aicinājis tevi, lai atvieglotu savu sirdi un darītu pēdējo pienākumu, kas man vēl palicis šai pasaulē. Raugies, dēls, mans mūžs iet uz galu un manas dienas ir skaitlītas! Neviens nezina, kad pienāk viņa stunda, un tāpēc ir labi, ka jau laikus visi parādi tiek nomaksāti. Man nav daudz parādu, kas maksājami naudā vai gaudā, turpretim sirdi gan nospiež kāds parāds un vainas apziņa, bet to nevar tik lēti līdzināt. Tu pats zini, ka man ir zeme un mājas, ir iedzīve un savs grasis atlikts, bet nav neviena, kam šīs mājas atstāt, jo aiz manis nepaliek neviens, ko varētu uzskatīt par Braslu dzimtas atvasi. Kamēr cilvēks vēl jauns un kamēr pašam spēks kaulos, tas viss liekas nekas, sak, gan jau nāks laiks un nāks padoms. Bet laiks pienāk un paiet, bet padoms nerodas.” Saimnieks nopūtās, pacilāja dokumentu cauruli, viņa kaulainā roka drebēja.

„Domāt, kas tur ko bažīties,” turpināja saimnieks, raudzīdamies logā, kur saule rotājās Vālodžu birzs galotnēs. „Es nomiršu, un manu šķirstu aizvedīs kapu kalnā. Nāve visu izlīdzinās un piedos. Izlīdzinās un piedos — tomēr ne visu. Pārkāpumi pret ginti dzīvo arī pēc vaininieka nāves, tie runās no katra Vālodžu pakša, no katras sazēlušās velēnas. Saki man, Andri, kas notiks ar Vālodžu sētu, kur mani senči jau dzīvojuši turpat trīssimts gadus no paaudzes uz paaudzi, kopuši zemi, stādījuši kokus, cēlušī ēkas un piepildījuši pasauli ar dzīvu elpu? Ko man iesākt? Kam novēlēt visu, ko esmu saņēmis no tēva un ko garajā mūžā sakrājis? Lai nu kāds esmu bijis, bet vienu es gribu pirms nāves vēl par labu vērst, un proti — atstāt šīs mājas tādās rokās, kas būtu cienīgas tās vadīt.”

„Jums taču ir audžu meita Līna,” Andris bailīgi izmeta, „vai viņa nemantos mājas?”

„Viņa mantos. Katrā ziņā, saņems savu tiesu, bet viņa nav mūsu dzimtas. Kaut gan Līna valkā Braslu vārdu, viņa ir svešu asinī un svešu ļaunu. Toreiz kara gados aizklīdis Krievijā, es pieņēmu kurzemnieku meiteni, kam māte un tēvs bija miruši

ANDREJS EGLĪTIS

ZVAIGŽŅU TUMSĀ

*Ir dziļa zvaigžņu tumsa,
Zem gaļa roka dus.
Pār galvu zelta kļava
Dreb, nolieces un klus.*

*Es mostos, rīta vēji
No saules puses nāk.
Man pāri zvaigžņu lietūs
Un lapas laisties sāk.*

*Kas dusējies uz vaiga,
Kad rudens zvaigžnes zib,
Tas piecelties ar skatu
Uz rīta pusē grib.*

asinssērgā, bet brālīšs aizsaukts karā. Viņa bija viena un pamesta, bez gādnieka, bez atspaida, bet izlikās tāda sprigana, atjautīga, izdarīga. Pieņēmu meiteni par savu, audzināju, atvedu atpakaļ uz Vālodžiem, sūtīju skolā, lai pieņemams gudrībā un tikumā. Būtu skolojis vēl tālāk, laidis studēt, bet skaidri redzēju, ka nekas labs neiznāks. Lācāzu nepārvērtīsi par kviešu graudu, vienalga, bet kādā purā grībi. Līnai bija visur citur prāts, tikai ne pie grāmatām un skolas zināšanām. Un, taisnību sakot, kas meiteniem tādos gados par prātu. Viņu prāts ir kā vējš un domas kā migla. Nekad nezini, kur tas ies un kur paliks. Pieņēmdams Līnu, klusībā cerēju, ka būs mantinieci, izaugš atslēgu glabātāja. Izaugusi jau ir, meita kā liepa, bet vai iznāks atslēgu glabātāja, tā nezinu. Vismaz sirdi māc bazas, vai viņa prātīs mājas noturēt, ja mana galva kritīs. Tā ir, dēls, tikai nedomā, ka aicināju tevi, lai nopuļgotu savu audžu meitu. Nē, ar tādu nolūku neesmu tevi saucis. Līna nav ne jaunāka, ne labāka par citiem cilvēkiem, vienīgi viņā nav iedzimusi saimnieces daba.

Tagad ir pienācis laiks, kad Līna pošas precēties. Ko tur teikt? Katra puķe vienreiz uzzied. Man tik ar bažām un rūpēm jānorauģas tajos mantas tīkotājos, kas lūcinās ap viņu un taisās man iegāptos. Es varu skaidri pateikt, neapgrūtinot savu sirdsapziņu, ka tie neviens nav nama turētāji. Tie visi ir tekuļi un bēguļi un pasauļis staiguli, kas atnāks, izdzers un izbaudīs Vālodžu labumu un atkal aizies, atstājot aiz sevis saplēstus traukus un piebrādātu pagalmu. Mana vecā sirds grīb miera. Bet kur rast mieru, ja visapkārt tikai tukšums un sveši cilvēki? Dotu nezīn vai, ja tagad varētu runāt ar savu dēlu vai dēla dēlu. Tas nu ir nokavēts, un kas nokavēts, tas pazaudēts. Jāglābj vēl, kas ir glābjams. Kādreiz meklējot sev saimnieci, es lepai braukāju pa pieciem pagastiem, meklēju no labākajām labāko, pēlu, nicināju, atraidīju un kas no tā visa iznāca? Man nav ne saimnieces, ne mantinieka. Nevajag no cilvēkiem vairāk prasīt, nekā viņi spēj dot. Es būtu pēdējais ģekis un nelga, ja tagad meklējot iegātni, rīkotos tāpat. Vecais vīrs pacēla brilles, ar delnu patrīna valgos, piesarkušos plakstus, nopūtās un atkal turpināja:

„Andrej, dēls, tepat tuvumā esmu labu laiku vērojies kādu godīgu cilvēku, kam varētu uzticēt mantojumu. Nepem jaunā, ka izvēle jau ir notikusi un izredzētais esi tu! Aicinot tevi uz Vālodžiem, man bija vienalga, kas ir tavs tēvs un ar ko viņš nodarbojas un kāda jūsu ģimenei slava vai neslava. Es taču neņemšu iegāptos tavu tēvu, bet tevi pašu. Turklāt — arī Līna nav vienaldzīga pret tevi. Viņa gan lakstojas ap daudzkiem, bet zinu, ka slepeni tūko pēc tevis, jo tu esi vienīgais no apkārtniešiem, kas neliekas par viņu daudz zinis. Tāda nu reiz ir cilvēka daba, ka viegli nopūktu ābolu viņš apkošļā un aizmet, bet grūti plūktu un galotnē iegūto glabā tīnē, lai vēlāk apēstu gardu muti. Līna man nekā nav teikusi un arī neteiks, bet esmu pārliecināts, ka viņa ies pie tevis, nevien paklausot manam padomam, bet arī savas sirds skubināta. Tādi, dēls, ir mani nolūki un tādēļ tevi aicināju.”

(Turpinājums sekos).

Saldā raža

Pēterlauku selekcijas stacijā arī kaža laikā turpinās cukurbiešu sēklu audzēšanu.

Latvijas laukos, īpaši Zemgalē, sācies jauns darba drudzis, gan pēdējais šai sezonā. Cukurbietē, šī mūsu zemē ievestā saldā skaistule, mil ilgi augt, jo tās koši zaļā lapotne ar katru lieku dienu uzkrāj bietē vairāk salduma. Tomēr tagad arī viņas laiks pienācis. Daudz tūkstošu cukurbiešu audzētāju saimniecībās darbā stājušies visi māju ļaudis. Viņiem talkā dodas izpalīdzīgā skolu jaunatne un tūkstošiem pilsētu ierēdņu un strādnieku. Pa visiem ceļiem, gan pajūgos, vilcienos un liellaivās uz fabrikām plūst cukurbiešu straumes un krājas tur nepārredzamos kalnos. Pārbaudītas un apgādātas ar visiem palīgmateriāliem, cukurfabrikas šais dienās uzsāk darbu, lai no bezgalīgo cauruļu un tveicēšanas katlu labirintiem laistu ārā saldus, sniegainos cukura kristallus.

Mūsu dienās cukurs visplašākajām iedzīvotāju aprindām ir nepieciešams uztura līdzeklis un baudviela, bet pagājušā gadsimta sākumā tas bija retums pat uz bagātnieka galda. „Latviešu Avīzes” 1838. gadā rakstīja: „Teic, ka grīboht saht Rubbes muīža ihpašus laupamus rahciņus stahdiht, ko Runkelrūbe sauc, no kuřiem to labbaku cukuru var izdabuht. Redzes, vai laimeseez.” Toreiz tās nelaimējās. Par cukurbietēm un biešu cukura fabrikām ārzemēs „Latviešu Avīzes” raksta arī pārdesmit gadu vēlāk. Vairāki muižnieki 1884.—1886. g. izaudzē pirmās cukurbietes, ko analizē bij. Rīgas politehniskā institūtā prof. M. Glazenaps. Vairāki latviešu sabiedriskie darbinieki raksta presē, ka cukurbiešu audzēšanu un cukurrūpniecību nevar pamest novārtā. Tomēr šie jautājumi aplūsa, un īsi pirms pasaules kara cukurbietē Latvijā bija svešs augs.

Šī svarīgā rūpniecības nozare pirmo reizi piepildījumu un īsā laikā necerētu uzplaukumu piedzīvoja tikai neatkarīgajā Latvijas valstī. 1920. gadā Latvijā atgriezās jauns entuziasts, kas cukurrūpniecību studējis un praktiski iepazinis, — inženieris Jānis Laže. Zinādams, ka cukurbietes spējīgas augt tikpat labi sausā stepē kā Holandes līdzenumā, Bohēmijas augstienēs vai aukstajā Somijā, viņš kā zemkopības ministrijas cukurbiešu speciālists nekavējoties sāk mēģinājumus audzēt cukurbietes arī mūsu zemē. Jau pirmie mēģinājumi 1921. gadā dod bietes ar augstu cukura saturu un ļoti labu ražu. Nākamie gadi sniedz arī vērtīgas atziņas, kā cukurbietes audzējamas un kopjamas mūsu apstākļos, un līdz ar to arī pārliecību, ka „tā lieta var iet.” 1923. gada rudenī Rīgā sanāk iniciatoru grupas sēde, kur 7 dalībnieki pēc inž. J. Lažes priekšlikuma pieņem vēsturisku lēmumu: dibināt pirmo Latvijas cukura fabrikas akciju sabiedrību. Akciju kapitālu nosaka 1 milj. latu un nolemj tūlīt uzsākt priekšdarbus pirmās cukurfabrikas būvei. Līdz ar to šogad varam atskatīties uz 20 gadiem, kopš likti praktiskie pamati Latvijas cukurrūpniecībai.

Lēmums pieņemts, bet kā to realizēt? Tiesa, Latvijai sava cukurrūpniecība nepieciešama, jo 1923. gadā vien no ārzemēm ievests tik daudz cukura, ka tā samaksai nepietiek ar ieņēmumiem no visa toreizējā Latvijas sviesta un gaļas eksporta. Cukura patērētāji pakļauti pasaules spekulantu iegribām, un kara gadījumā, kad brīva satiksme un transports nav iespējams, valstij bez savas cukurrūpniecības jānonāk kļūmīgā stāvoklī. Bet cukurfabrikas būvei nepieciešami prāvi līdzekļi, kuru nav, un fabrikas darbam jānodrošina pietiekami plaši mazpazīstamās cukurbietes sējumi. Par spīti daudzajiem iebildumiem presē un sabiedrībā, darbs tomēr virzās uz priekšu. Cukurbiešu kultūras aug. 1924. gadā nosūta uz Vāciju pārstrādāšanai pirmos 4, bet 1925. gadā jau 90 vagonu cukurbiešu. Tīkmēr iniciatoriem radušies sekotāji: 900 akcionāru, īpaši no lauksaimnieku un inteliģences aprindām, izpirkuši akcijas par pus miljonu latu, un 1926. gada rudenī Jelgavā darbu sāk pirmā cukurfabrika.

Kantoja darbinieces tas dara prieku.

Sadraudzībā darbs velcas sekmīgi.

Cukurbiešu talkā piedalās visa mājas saime.

kuŗas bŭve izmaksājusī 3 milj. latu. Sekmīgam darbam tomēr līdzekļu nepietiek, un jauno cukurfabriku iznomā valdībai, kas 1931. gadā, neatmaksājot fabrikas cēlējiem nevienu latu, to pārņem savā īpašumā. Akciju sabiedrību likvidē, tomēr tās sāktais darbs nezūd, bet gan straujiem soļiem iet plašumā. Lauksaimnieki jau iemācījušies audzēt daudzprasīgo cukurbieti un no sakņu dārzēm tās kultūras iznesuši plašajos laukos. Šis darbs arī atmaksājās, jo cukurbietēm labi iekoptā zeme savukārt ceļ ražas citām kultūrām. Agrāk nepazītā cukurbiete nu izrādās par vērtīgāko augu, jo 1 ha cukurbiešu var dot barības vielas (kalorijās) 20 cilvēku gada uzturam, kamēr no 1 ha kartupeļu var paēdināt 10 cilvēku, bet no ha labības tikai — 5. Tai pašā laikā cukurbietes pēc nodošanas fabrikā ar atstātiem lakstiem, atpakaļ saņemamiem graizījumiem un melasi saimniecībai dod tik daudz lopbarības kā reti kāds cits augs. Tādēļ nav jābrīnās, ka kāds uzņēmīgs Zemgales saimnieks vienā gadā ar cukurbietēm apsēj savas lielās saimniecības ceturto daļu un rudenī pēc biešu nodošanas pārbrauc mājās savā automašīnā.

Cukurbiešu audzētāju centības dēļ valdība 1932. gadā var uzcelt otru cukurfabriku Krustpīlī un 1933. gadā trešo — Liepājā. 1934./35. gadā cukura ieguvums visās trijās fabrikās sasniedz maksimālo daudzumu — gandrīz 54.000 tonnu, krietni pārsniedzot vietējo patēriņu. Nu cukuru var jau eksportēt uz Igauniju, bet dažādos pārstrādājumos — konfektēs un liķieros — uz visām pasaules malām. Latvijas inženieri, tehniķi un instruktori studiju komandējumos iepazīstas ar jaunākiem sasniegumiem ārzemēs un joprojām uzlabo cukurrūpniecības tehniku un cukura kvalitāti. 1934./35. gadā ar cukura iznākumu (no biešu svara) Latvija 33 valstu starpā nostājas pirmajā vietā, pārspējot vecās cukurrūpniecības valstis. Parīzes starptautiskā izstādē 1937. gadā Latvijas cukuram piešķir augstāko godalgu „Grand Prix”. Berlīnes cukurrūpniecības institūta direktors prof. O. Spenglers (Spengler) 1940. gadā raksta cukura monopola direktoram, ka Latvijas cukurrūpniecība atrodas uz sevišķi augstas pakāpes.

Uzlabojot cukura ražošanas tehniku, pazeminās cukura pašizmaksa, un, kaut arī cukura monopols katru gadu dod valstij ap 15 milj. latu peļņas, cukurs Latvijā tomēr lētāks nekā daudzās citās valstīs. Vēl tālākie soļi vērsti uz to, lai Latvijas cukurrūpniecību padarītu iespējami neatkarīgu no ārzemēm. Lai gan akmeņogles ir lētākas, tomēr cukurfabrikas kā pirmā lielrūpniecības nozare pārbūvē kurtuves un pāriet uz pašu zemē ražotās kūdras apkuri. Mežotnes, tagad Pēterlauku selekcijas stacija (agr. P. Jubass) uzsāk sarežģīto cukurbiešu selekciju un gūst labus panākumus šejienes apstākļiem piemērotu cukurbiešu šķirņu audzēšanā. Latvijas lauksaimniekiem cukurrūpniecība līdz 1939. gadam devusi pāri par 80 milj. latu ienākuma. Daudz svētības tā devusi arī visai Latvijas tautsaimniecībai, bet neatsveicama tā ir tagadējā kara laikā. Ja mums ik gadus strādā 3 modernas cukurfabrikas, kas dod iztiku (kaut arī minimālu) ne tikai Latvijai iedzīvotājiem, bet spēj apgādāt arī labu daļu kaŗotāju un atļicināt kaimiņam, kas cukuru neražo, tad par to jāpateicas iniciātoriem, kuŗi priekš 20 gadiem lika cukurrūpniecībai pirmos pamatus, un latviešu zemnieka neatlaidīgam darbam.

J. M.

Tas bija ievērojams notikums Latvijas dzīvē, kad pēc tik daudz strīdiem un diskusijām 1926. gada rudenī Jelgavā iesvētīja pirmo cukurfabriku. Ar nevilnotu interesi daudzie atklāšanas svinību dalībnieki vēroja jaunās fabrikas impozanto iekārtu. Vēlāk paplašināta, šī fabrika tagad spēj pārstrādāt vairāk nekā 1000 tonnu biešu dienā.

Kā sniegaina straume maisos plūst cukurs, nodrošinot nepieciešamo uzturu arī kara laikā.

Kāds cukurbiešu transports uz fabriku.

Minchhauzens! — ATKAL RĪGĀ

Tā lidojis no krievu uz turku zemi ir vicinīgs Minchhauzens.

Soreiz viņa piedzīvojumus kā „Ufa” filmas 25 g. jubilejas ražojumu skatām uz ekrāna. Pagājuši jau gandrīz divi gadu simti, kopš šos divainos stāstus rīdziniekiem te vēstījis pats Minchhauzens. Viņš tos stāstījis kā jautrus jokus, bet nav piedēvējis sev. Kā Minchhauzena personīgos piedzīvojumus tos pirmais sakopojis vācu rakstnieks Rapse, vēlāk Būrgers; tie vairākkārt tulkoti latviešu valodā. Minchhauzena vēsturiskā persona — brīvkungs Karls Frīdrichs fon Minchhauzens (Karl Friedrich von Münchhausen) caistās arī ar Kurzemi, Vidzemi un kā šreizējo Rīgas garnizonu. Albumu ar Minchhauzena ierakstu savā laikā ieguvis Rīgas Doma mūžs. Vācu ievērojamais ballādistis Bōrriss fon Minchhauzens (Bōrriss von Münchhausen) ir šīs senās bruņinieku dzimtas pēctecis.

„Minchhauzens” ir krāsas filmu tehnikā jauns sasniegums, kas ietver visas filmas pussimts attīstības gadus iegūtās pieredzes. Par filmu tehnikas lielajām iespējām un fotogrāfikas sasniegumiem liecina fantastiskie pārvēršanās skati Minchhauzena piedzīvojumu attēlojumā; sevišķi Pēterpils ainās, pārdabiskajos lidojumos un uz mēness, tāpat arī reālajās ainās. Tikai 18. gadsimta latviešu zemnieku sēta filmā pavisam nav latviska.

Mēmā filma deva skatītājam tikai mimikas un kustību izteiksmi; skaņu filma jau stipri tuvināja dzīvei. Nākamais etaps ir krāsu skaņu filma, kas rada vēl spēcīgāku īstenības iespaidu.

Vācu filmu tehnikā krāsās iegūti starptopi, un tā krāsu skaņu filma ir baudāma un netraucē skatītāju uzpemt psihiskos pārdzīvojumus. Panākta arī kompozicionāla vienība.

Filmā Minchhauzena ugunīgais gars un humors atradis savu vispilnīgāko izpausmi Hansa Aļbersa tēlojumā, kur viņa savdabīgā spēle nojauc laika robežu starp pagātni un tagadni. Brigita Horneja, būtībā pavisam nelīdzinādamās Katrīnai II, tomēr saista ar savu tēlojumu. Šī viņas loma stipri atšķiras no visām līdz šim redzētajām. Ievēribu pelna Leo Slezaks sultāna Abdula Hamida — un Ūze Vernere princeses Izabellas lomā. Nešķirams no sava

kunga ir Minchhauzena uzticīgais kalps, kuņa tēlu veido Hermanis Spēlmanis, nekādā situācijā nezaudēdams savu labo omu.

Izsmalcinātu skaņu fonu filmai veidojis komponists Georgs Henčels. Viņa orķestrālie tēlojumi pārliecinoši iekļaujas krāsu noskaņās. Mūzikas kolorīts uzmanīgi seko visai filmas darbībai. Paša Minchhauzena tema radīta skaistos, liriskos lidojumos un tiek dažādi variēta: Minchhauzena stāstījums mūzika kļūst čalojoša, krievu skaistos, sevišķi ķeizarienes galma ainās — pilnīgi folkloristiska. Izdevusies orientāliskā mūzika sultāna valstībā, gītāru un mandolīnu austrumnieciskās serenādes. Instrumentālās partitūras skaistums un drāmatisms paveras Venēcijas skatos.

— Brīnīties ir neveselīgi, tādēļ nebrīnies ne par ko! — prāto Minchhauzens, un šie

Tūlī nodunēs negants sprādziens un — Minchhauzens liāos.

vārdi varētu būt kā vadmotīvs visai Minchhauzena fantastisko piedzīvojumu virknei. Saviem melu stāstiem Minchhauzens pats dzīvo līdz ar visu sirdi. Minchhauzens savu varonību pauž, nevairādamies rekādas likstas, nedz briesmas. Viņš ir kā mūžīgs vientulis, jo tam vienmēr jāmeklē jauna dzīve. Tā Minchhauzens iesoļojis mūsdienu auto un elektrības laikmetā.

Anda Rītupe.

Lielgabala ķāviņš, ar ko Minchhauzens noķūst turkos, sagroņj cietoksni. No šim drupām viņš drīz nokūst sultāna pīfī.

Minchhauzens savaldzina krievu ķeizarieni Katrīnu II, bet nav pārsargāts no tā laika galma intrigām.

Orientālais skaistums nav bijis vienaldzīgs arī Minchhauzenam.

LĀTVIEŠU AVIĀCIJAS PIONĪERIS XVII G. S.

Pirmais latviešu lidolāis un lidmašīnu konstruktors ir kāds Priekules muižas dzimtcilvēks Zviedris, pēc amata, cik vērojams — kalējs, kas dzīvojis 17. g. s. beigās un 18. g. s. sākumā.

Savu paša konstruētu lidmašīnu Zviedris demonstrēja publiski 1705. gadā Priekulē Mācītājs Billterlings, kas mums uzglabājis ziņas par šo pirmo latviešu lidotāju, šo notikumu apraksta šādi: „Viņš iesāka lidojumu ar paša pagatavotiem spārniem no Priekules baznīcas torņa, kuņa gala bumbu pats bija uzlicis. Daudzu skatītāju izbrīnas pavadīts, ar neticamu pārdrošību pacēlies gaisā, viņš paliesi nolidoja gandrīz divas verstes līdz Knūpenes muižai. Te viņš nokrita un pārlauza kāju. Lidotājs pats teicis, ka viņa lidošanas rīkam esot bijuši daži trūkumi, ko vajadzēšot izlabot. Kā rādās, tad Zviedra ievainojumi tomēr būs bijuši daudz nopietnāki kā sākumā licies, jo drīz pēc tam viņš nomiris.

SĒNES KĀ BARĪBAS VIELAS

Daži domā, ka sēnēm kā barības vielām vispār nav sevišķas nozīmes. Citi, turpretī, apgalvo, ka barības vērtīguma ziņā tās ietilpst starp sākņēm un gaļu. Lai noskaidrotu šos jautājumus, prof. Heupke ar saviem asistentiem izdarījis plašus pētījumus.

Izrādās, ka taukvielu un ogļhidrātu saturs sēnēs ir ne-

ievērojams — tanīs atrodas tikai ap 0,2—0,4 proc. taukvielu un 3—5 proc. ogļhidrātu. Toties oibaltuma vielu saturs sēnēs nav mazs. Sviestenes un kļingēlīšos ir 1,5—2 proc., jaunās barvikās un lauku atmatenēs (šampinjonos) ap 5 proc. slāpekļvielu. Te gan jāņem vērā, ka daļa slāpekļvielu atrodas sēņu čihlīnā un nav sagremojama. Bez tam sēnēs atrodami arī vitamīni un īsti: A vitamīni* (gailenēs), B vitamīni (visās sēnēs) un D vitamīni (barvikās un lēc-purnos). Mēģinājumu noskaidroja arī, ka cilvēka organisms vienlīdz labi spēj izmantot kā konservētus, tā žāvētas sēnes.

VITAMĪNI PRET MATU NOSIRMOŠANU

Izdarot mēģinājumus melno žurku barošanā, atklājās, ka, trūkstot dažiem nezināmiem vitamīniem, dzīvnieki nosirmo, bet, pieliekot barībai rauga ekstrakta piedevu, spalvas sirmums pazūd un dzīvnieki pēc kāda laika atkal atgūst normālo spalvas krāsu.

Nesen divi zinātnieki — Lunde un Kringstats atraduši „spalvas pretstirmuma faktoru” jau pazīstamajā pantotēnskābju vitamīnā, kas sastopams raugā, pienā, rīsa klijās un dažos dzīvnieku organos. Šim pazīstamajam un sintētiski pagatavojamam vitamīnam piemīt vēl citas iedarbības spējas — tam trūkstot, rodas dažas ādas slimības. Th. Vīlands (Wieland) ziņo par vēl vienu „pretsirmuma vitamīnu”, kas tāpat atrodams raugā un paristams kā p-aminobenzoeskābe, kuņa jau sen pagatavota arī sintētiski.

Vai arī cilvēku matu nosirmošana ir vitamīnu trūkuma sekas, tas vēl jāpārbauda. Ja izrādītos, ka tas tā, tad būtu jāsecina, ka novecojušos organismos rodas pastiprināts vitamīnu trūkums, ko normāla barošanās vairs nespēj segt.

ATRASTA JAUNA LĀCU SUGA

Ir pagājuši vairāk nekā simts gadu, kopš Grieķijā, Atikas pussalā, Pikermijas apkārtnē pirmoreiz atrasta terciārā laikmeta beigu posma — t. s. apakšējā pliocēna — ziditāja paliekas. Vēlāk izrādījās, ka šie ziditāji piemājojuši arī citās pasaules malās — Eiropā, Āzijā un Ziemeļamerikā.

Pēc visvairāk atrodamā izmirušā trīsipirkstainā zirga hipariona tā laikmeta faunā mēdz apzīmēt, ar hiparionfaunu jeb arī pēc pirmās atradums vietas — par Pikermijas faunu. Bez hipariona šai faunai pieskaitāmi vēl milzīgie ziloņu priekšteči mastodonti un dinoteri, briesmīgie zobentīkņu tīgeri, hiēnas, žirafes u. c. tāpat kāda mežacūku suga un pērtiķi. Bet ļoti reti atrodamas lācu paliekas. Nesen Dr. J. Brunners Atēnu universitātes kolekcijās uzgājis kāda līdz šim nepazīstama lāča paliekas, kas atrastas Euboijas salā kopā ar hipariona, dažādu antilopju u. c. paliekām. Dr. J. Brunners nosaucis to par Erenberga lāci (Ursus ehrenbergi).

baumas! baumas! baumas!!!

CENTRĀLAIS BAUMU BIROJS.

Es tiksmīnos ar papirosu lūpās
Un, kājas uzlicis uz rakstāmgalda,
Tā viegli lidinājos domu sūpās,
Kač pāri Rīgai pēcpusdiena valda,
Te pēkšņi zvans; kā triektas atsprāgs
durvis,
Un senu dienu draugs pa tām kri-
iekša.
Viņš noslēpumains tā kā lielais
burvis,
No nezkurienes nākdams manā priekšā
„Drīz boļševiks būs kļāt jau!” čukst
viņš šālā.

STARP MIERĪGIEM IEDZĪVOTĀJĒM.

Satraukums visā miestā:
Kača troksni dun tāle...
Lize grūž kanepes piestā,
Dunoņu rada tās vāle...

J. Dr.

STĀSTS PAR DABĀNA NĀVI

No mūslaiku Rīgas dzīves.

Svētdienā:
„Cik zēl, draugs, ka mums izput-
zollites partija: Dabāns nevarēja at-
nākt, saslimis...”

Pirmdienā:
„Vai tu esi dzirdējis: Dabāns no-
pietnā saslimis. Esot distērija vai iz-
situmu tīslis!”

Otrdienā:
„Paklausies tik: Dabāns miris! Jā,
svētdien vēl spēlējis zolliti, bet vakar
miris. Laikam ar trieku.”

Trešdienā:
„Trakas lietas. Dabāns beigts!
Stāsta, ka humba sprāgusi. Droši
vien izplētņu lēcēji...”

Ceturtdienā:
„Vai nezini ko tuvāku par to dzel-
ceļa katastrofu? Dabāns arī dabūjis
galu. Braucis mājās no lauku dar-
biem. Uzlaists gaisā viss vilciens...”

Piektdienā:
„Keipeņē bijis uzlidojums. Visa
pilsēta noslaucīta. Neviens veselās
mājas! Un mūsu Dabāns arī beigts.
Izbraucis ciemos pie radiem. Visi
pagalam! Stāsta, ka angļi uzlido-
juši...”

Sestdienā:
„Te nu mēs atkal divi nīkštam un
gaidām, kad pienāks mūsu reize. Bū-
tu vēl Dabāns dzīvs, varētu saspējēt
zolliti...”

Pie durvīm zvana. Ienāk Dabāns.
„Kas, ko, tu dzīvs?”
„Nē, beigts gan. Es esmu viņa gars
un tagad spokojos visiem tiem, kas
viņu pārāgrī aizraidījuši viņā saulē.”
„Vai tad tu nebiji slims?”
„Pagājušā svētdienā biju hipodro-
mā un drusku apaukstējos, bet vaka-
rā iedzēru groku un no rīta piecēlos
vesels kā rutks. Nu, vai zolliti spē-
lēsim?”

K. Kr.

Tukšas baumas.

„Man stāstīja, ka tu esot precējies
Rāvējiņa atraitni tikai naudas dēļ,
lai samaksātu savus parādus!”
„Netici baumām: ne domājis ne-
esmu maksāt savus parādus!”

„Bet tu te svētā nevainībā guli;
Par tevi vairāk zīn pat puikas zājē.
Nu, paklausies, ko CBB paūz nule:
— Pa jūras dibenu lien boļševiki
Ar ūdens šautenēm un nāves startiem
Nāc, citus bledināsim, — nelīdz triekā.
Lai jau pie laika biedrojās ar gariem!
Viņš aizskrien viens, bet nenotiek, k-
sacīts —

No pareģotā nemana ne nieka,
Ar drauga nāvi beidzās šitas tradī-
Tam neturēja sirds, to ķēra trieka.

P. Vīlma

MAINTIRDZNIECĪBA.

Vēlīgš dabū zināt, ka Dūmiņš te
uzticēto noslēpumu izpaudis tālāk.
„Kā nu tā var fabricēt baumas
viņš pārmet Dūmiņam. „Es taču te
plekodnāju paturēt to noslēpumu p-
sevis.”

„Naivais — kas tur par aprēķin-
paturēt? Tagad es pret to iemānī-
citu — daudz lielāku noslēpumu p-
klausies, es tev tūlīt izstāstīšu, k-
citiem gan to nesakil...”

„PŪT TAVU PŪSANUL”

(„Das III. Blatt.”)

RADIOFONA PROGRAMMA

17. X — 23. X GALVENAIS RAIDĪTĀJS RĪGA, RAIDĪTĀJI MADONA, KULDĪGA, LIEPĀJA

SVĒTDIEN, 17. OKTOBRĪ.

5.00 Vācu kaņavīriem. 6.30 Ziņas latv. val. 6.45 Hamburgas ostas koncerts. 7.00 Ziņas vācu val. Pēc tam — Dienas programma. 7.10 Hamburgas ostas koncerts (turp.). 8.00 Svētdienas rītā. 8.30 Vingr. bērniem. 8.45 Ziņas („Landesdienst Ostland“). 9.00 Vācu meistari mūzikā un literatūrā. 10.00 Ziņas vācu val. 10.10 Dievkalpojums. 11.10 Rosario la Tirana. Trīs fragmenti no Huāna Maneas spēņu baleta. 11.30 Polit. raidāmā. 11.45 Vācu māksla, vācu gars. 12.15 Ziņas latv. val. 12.30 Ziņas vācu val. Pēc tam — Vācu tautas koncerts. 14.00 Ziņas vācu val. 14.15 Ziņas („Landesdienst Ostland“). 14.30 Gudrie zobi, A. Sirmāņa raidāmluga bērniem. 15.00 Latviešu mūzika un literatūra. (Ā. Kaktiņš, L. Garūta (klav.), T. Lācis (dekl.) un radiofona koris T. Kalniņa vad.) (V. Plūdoņa dzejoļi). 16.00 Ko kaņavīri vēlas, (no Breslavas). 16.45 Ziņas latv. val. 17.00 Ziņas vācu val. 17.15 Ko kaņavīri vēlas (turp.). 18.00 Berlīnes filharmoniku koncerts (no Berlīnes). 19.00 Mūzika sk. pl. 19.15 Nedēļas atbalss. 19.30 Latviešu kaņavīru pusstunda. 20.00 Ziņas vācu val. 20.15 Lielā satikšanās. No Annemarijas līdz Urzulai (sk. pl.) 21.00 Ziņas latv. val. 21.15 Lielā satikšanās (turp.). 22.00 Ziņas vācu val. 22.20 Deju mūzika. 23.00 Ziņas („Landesdienst Ostland“). 24.00 Ziņas vācu val. 0.15 Nobeigums.

PIRMDIEN, 18. OKTOBRĪ.

6.30 Vingrošana. 6.45 Mūzika. 11.30 Darbam un mājai. 14.30 Solistu koncerts. (H. Cinka-Berzinska un Fr. Vlašeks (čells). 15.30 Mūzika. 16.00 Pēcpusdienas mūzika. 17.15 Vācu dziesmu cikls. (E. Maiera (Mayer) (dziesmas) un V. Bišers (klav.). 18.30 Vācu kaņavīru stunda. 19.00 Priekšlasījumu cikls — Mūsu kaņaspēks. 19.15 Ziņas no kaņalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Politisks priekšlasījums. 20.15—21.00 Rīga — Kas katram tīk (no Leipcigas). 20.15—21.00 Madona, Kuldīga, Liepāja — Dambis, Fr. Škodas raidāmluga. 21.15 Kas katram tīk (no Leipcigas). 22.15 Sporta ziņas fronteī vācu val. 22.20 Nākošās dienas progr. un sporta ziņas. 22.30 Maza kameramūzika. 23.15 Deju mūzika un laika kavēklis (no Dancigas).

OTRDIEN, 19. OKTOBRĪ.

8.00 Latviešu mūzika (Vīru dubultkvartets plates). 14.30 Latviešu mūzika un literatūra. (H. Avens (dekl.) un rad. koris T. Kalniņa vad.). (Tēlojums no Aidas Niedras romāna „Sieva“). 15.30 Mūzika. 16.00 Pēcpusdienas mūzika (F. Viksne un rad. deju kap.). 17.15 Pēcpusdienas mūzika II (Mandolīnu orķ. K. Viksnas vad., humors latv. val. un skaņu plates). 18.30 Vācu kaņavīru stunda. 19.15 Ziņas no kaņalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Polit. apskats. 20.15 V. Gildes koncerts. (Ād. Šteiners (Steiner) (čells) un rad. lielais orķ. E. Prādes (Prade) vad.). 21.15 V. Gildes koncerts. 0.15 Latviešu kaņavīru pusstunda. 0.45 Nobeigums.

TREŠDIEN, 20. OKTOBRĪ.

6.30 Vingrošana. 6.45 Mūzika. 11.30 Darbam un mājai. 14.30 Jautras melodijas

un anekdoti. 15.30 Mūzika. 16.00 Mūzika (no Tallinas). 17.15 Mūzika (no Tallinas). 18.30 Latviešu kaņavīru pusstunda. 19.00 Priekšlasījumu cikls — Jūras kaņš un jūras flote. 19.15 Ziņas no kaņalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Politisks priekšlasījums. 20.15 Skanīgais dārzs (sk. pl.). 21.15 Lielā satikšanās. 22.20 Kameramūzika. Bokerini (Boccherini) Kvintets. Pied. A. Dombrovska stīgu kvart.

CETURTDIEN, 21. OKTOBRĪ.

14.30 Latviešu mūzika un literatūra. (E. Mekša (dziesmas) un E. Haselbauma-Stakle (dekl.) (V. Tomas un E. Kežberes dzejoļi). 15.30 Mūzika. 16.00 Dienas darbs ir veikts (no kādas fabrikas) (E. Maiera un M. Vētra, O. Ilziņš un rad. koris.) 17.15 Mūzika (no Tallinas). 18.30 Vācu kaņavīru stunda. 19.15 Ziņas no kaņalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Polit. apskats. 20.15—21.00 Rīga — Tautiska mūzika (sk. pl.). 20.15—21.00 Madona, Kuldīga un Liepāja. Dzeguzes bērns, E. Zālītes raidāmspēle. 21.15 Čaikovska stunda. J. Holečeks (klav.), M. Ivanovs (čells) un radiofona orķestris prof. J. Mediņa vad. 22.20—24.00 Deju mūzika un laika kavēklis.

PIEKTDIEN, 22. OKTOBRĪ.

8.00 Latviešu mūzika (Vīru dubultkvartets Tēvija un sk. plates). 11.30 69. Darba pārtraukuma koncerts. (F. Viksne un A. Priednieks-Kavara un rad. orķ. Fr. Dīdericha (Diederich) vadībā). 14.30 Bērniem. K. Sirmā bērniņas atmiņas lasa K. Linde — un bērnu kori skaņu platēs). 15.30 Mūzika. 16.00 Vācu mūzika un literatūra. (Elizabete Veita (Veit) (dziesmas), R. Asions (čells), B. Reiche un H. Preusers (dekl.). 17.15 Pēcpusdienas mūzika. (Radiof. deju kap. A. Kornēliusa vad.) 18.30 Latviešu kaņavīru pusstunda. 19.00 Priekšlasījumu cikls — Mūsu aviācija. 19.15 Ziņas no kaņalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Raksti no laikrakstiem. 20.15 Latviešu komponistu skaņdarbi. (A. Jurjāņa skaņdarbi) (F. Viksne, B. Ozoliņa, Ed. Vinerts, prof. Al. Ozoliņš un rad. koris). 21.15 Skaņu dzirnavas. 22.20 Solistu koncerts. (E. Maiera un V. Pastuhovs.) 0.15 Latviešu kaņavīru pusstunda. 0.45 Nobeigums.

SESTDIEN, 23. OKTOBRĪ.

6.30 Vingrošana. 6.45 Mūzika. 14.30 Izglābtais gods, J. Grīna komēdija. 15.30 Mūzika. 16.00 Pēcpusdienas mūzika (no Berlīnes). 17.15 Pēcpusdienas mūzika (no Berlīnes). 18.30 Vācu kaņavīru stunda. 19.15 Ziņas no kaņalauka. 19.30 Mūzika. 19.45 Polit. apskats. 20.15 Lielā satikšanās (sk. pl.). 22.20—24.00 Deju mūzika un laika kavēklis (sk. pl.).

KATRU DARBDIENU.

5.00 Vācu kaņavīriem. 6.15 Ziņas latv. val. 7.00 Ziņas vācu val. un konc. 8.00 Mūzika. 9.00 Ziņas vācu val. 9.10 Ziņas („Landesdienst Ostland“). 9.25—11.30 Pārtraukums. 12.15 Ziņas latv. val. 12.45 Pusdienas mūzika. 14.00 Ziņas vācu val. 14.15 Ziņas („Landesdienst Ostland“). 15.00 Virspav. zip. lēns atkārtojums un īsas ziņas. 16.45 Ziņas latv. val. 17.00 Ziņas vācu val. 18.00 Aktualitātes. 20.00 Ziņas vācu val. 21.00 Ziņas latv. val. 22.00 Ziņas vācu val. 0.15 Nobeigums.

TRAUKSME ANGLIJĀ.

Angļu valdība atļāvis šaut un izlietot iedzīvotāju usturam vāveres.

„Kas ir, Džon, gaisa uzbrukums vai izplētņu lēcēji?”

„Vāverei!”

Tālredzība.

Bagdades valdnieka Harun al Rašida galmā runāja par to, vai dvēsele pēc cilvēka nāves pāriet kādā citā dzīvā radībā. Beidzot kalifs griezās pie sava āksta, kas bija uzmanīgi sekojis sarunai: „Achmed, ja nu tev kādreiz arī sava dvēsele būtu jānovēl kādam dzīvniekam, ko tad tu izvēlētos?”

„Augstais un gudrais kungs,” atbildēja āksts, „vispirms izsaki tu savu vēlēšanos, jo nebūtu cieņīgi, ka mana dvēsele iegūst lepnāku mājokli nekā tava.”

„Labi,” smējās kalifs. „Es tādā gadījumā izvēlētos skaistu tīrasniņu zirgu!”

„Bet es ēzeli...”

„Savāda vēlēšanās. Kas tev tā patīk šai mulķīgajā un slinkajā dzīvniekā?”

„Varenais valdniek,” paklanījās āksts. „Zirgs ir un paliek zirgs, un tavai dvēselei būtu jāgaida, kamēr tas mirst. Tāpat būtu arī ar citiem dzīvniekiem. Turpretim, kā es šeit redzu tavā galmā, kā ēzeli man būtu iespējams iekļūt augstā un ienesīgā amatā.”

Priekšrocība.

Prūsijas karaļa Frīdriha Lielā galmā vajadzēja notikt ceremonijai pieņemšanai. Pirms tās ķēniņam ziņoja, ka pils vērtos noticis skandāls: divas augstākās sabiedrības dāmas sākušas plūkties par to, kurai pirmajai tiesības stādīties priekšā ķēniņam.

„Ielaidiet vispirms to dāmu, kuras vīram augstāks amats!” pavēlēja ķēniņš.

Adjutants atbildēja:

„Majest, tieši tādēļ jau abas sastrīdējās: abu vīri līdzīgi pēc amata un titula.”

„Tad ielaidiet pirmo to, kuras vīrs ir vecāks amatā!”

„Nav iespējams, majestāt, viņi abi reizē paaugstināti.”

„Tad velna vārdā sakiet, ka es vēlos, lai pirmā nāk čamjākā no viņām!”

„Zvanīja mans vīrs. Viņš ar tevi kopā spēlējot kārtis un tūk drīz mājā nebūšot.”

ILUSTRĒTS NEDEĻAS ŽURNĀLS „LAIKMETS”. Izdevējs ARTURS FREIMANIS. Atb. redaktors EDUARDS TŪBELIS. Žurnāla „Laikmets” redakcija un apgāds atrodas Rīgā, Rich. Wagnera (Dzirnavu) ielā 57. Tālruni: izdevējs 22588, atbildīgais redaktors 34654, redaktors 34692, redakcija 34696, apgāds 22614. Numurs maksā 30 Rpf. Nākošais numurs iznāks 22. oktobrī.